

S-a născut la Borșa, în anul 1851 (I. Nădișan, 1983).

Locul nașterii, dar mai ales faptul că aici, la casa bunicului Alexiu Anderco și-a petrecut primii ani de viață, până la vârsta școlară, au avut influență covârșitoare asupra dezvoltării sale ulterioare.

În acea perioadă, copilul Artur a avut mereu în față imaginea masivului vârf al Pietrosului, ascuțitul pisc al Puzdrelor, ca și toate celelalte culmi și vârfuri ce se puteau vedea de la locuința bunicilor, începând cu Pasul Prislop, prin lungă culme a Știolului, continuând cu Vârful Galațiului... roată, până la Măgura Moiseiului. Este sigur că atunci munții erau îmbrăcați cu pădure până aproape la poale. Căci marile defrișări, având ca urmare dezvelirea versanților de mantia forestieră s-au efectuat în secolul al XX-lea. Afirmatia o facem bazându-ne pe trista experiență din ultimii 16 ani, când biata pădure a avut enorm de mult de suferit, mai ales în zona Borșa. Și aceasta după o revoluție de numai câteva zile. Dar trebuie să ne reamintim că în secolul trecut au avut loc două războaie mondiale care au durat ani de zile, perioade în care pădurile au fost defrișate fără milă, chiar și după terminarea conflagrațiilor.

Probabil că abundența forestieră existentă la sfârșitul secolului al 19-lea, în timpul copilăriei sale, frumusețea peisajului înconjurător, dar și aleasa educație, în spiritul dragostei pentru natură primită de la bunicul său Alexiu Anderco - renumitul preot care a fost ctitorul bisericii din centrul Borșei și care timp de 8 ani a fost și protopop al Vișeuului - l-au influențat pe tânărul absolvent de liceu să se înscrie la Academia Regală Maghiară de Silvicultură din Schemnitz (astăzi Banska Stiavnica din Slovacia) pe care o absolvă în 1904.

Ca silvicultor și-a desfășurat activitatea în Sighetu-Marmației și Vișeu, ocupând diferite funcții în administrația silvică. Ultima a fost cea de șef al Ocolului Silvic Vișeu, funcție din care a ieșit la pensie în anul 1945 (P. Horj, 2006).

Marea sa pasiune, de o viață, a fost însă botanica, așa cum mărturisește și în anul 1958 într-o scrisoare adresată Secției de Studii Biologice a Academiei: "Eu cu botanica din pasiune mă ocup, fără să mă gândesc la venituri materiale. La dezvoltarea acestei pasiuni a contribuit probabil tot educația primită în copilărie, cu siguranță însă și bogăția și diversitatea florei din ținutul natal, atât din livada din spatele casei, cât și din zona montană așa de apropiată, mai ales din Masivul Pietrosu. Asupra florei acestuia și-a îndreptat atenția toată viața, având intenția chiar să publice "Flora

vasculară a Pietrosului Mare", lucrare care a rămas însă în manuscris.

Prin această preocupare deosebită, Artur Coman este printre primii silvicultori români care au devenit botaniști cu renume nu numai în țară, ci și peste hotare. După el mai sunt și alții ca Alexandru Beldie, Darie Parascan, Sergiu Pașcovschi, ca să amintim doar pe câțiva mai reprezentativi. Toți botaniștii silvicultori au dovedit că atunci când există pasiune, perseverență și dragoste pentru plante, cunoștințele de botanică primite în Facultatea de Silvicultură pot să se transforme într-o specializare și în acest domeniu.

Ca silvicultor, dar și ca botanist participă încă din primii ani după absolvirea facultății la realizarea, monografiei "Răspândirea arborilor și arbuștilor de importanță pentru silvicultură", realizată sub coordonarea lui Blattny și Fekete.

Începând cu anul 1933 publică articole legate de flora Maramureșului în prestigioasa publicație silvică "Revista Pădurilor" al cărei prim număr de apariție corespunde aproximativ cu anul nașterii lui Artur Coman.

Studiile sale de botanică, legate de speciile lemnoase, ajută astăzi să ne dăm seama de succesiunea vegetației forestiere în ultimul secol, mai ales sub aspectul dispariției sau diminuării ariei de răspândire a unora.

Astfel, din lucrările sale rezultă prezența tisei (*Taxus baccata* L.) la Preluci, pe versantul nordic al Pietrosului. Astăzi în acest loc nu mai există nici un exemplar. Defrișările efectuate înainte de ultimul război mondial au distrus toate exemplarele care au existat. Ca o mărturie în plus a existenței aici a acestei specii a rămas doar toponimul „Valea Tisei”, pârâu care izvorăște tocmai din zona Prelucilor. De fapt, tisa a dispărut din toate pădurile Ocolului Silvic Borșa, chiar și de la Piatra Rea unde amenajamentul silvic din 1949 îi indică prezența. Tăierile rase executate în anii 1954-1955 pe abruptul vestic al Masivului Piatra Rea au dus la dispariția ultimelor exemplare din pădurile Borșei.

O altă specie asupra cărei evoluții în timp o sesizăm este zâmbrul (*Pinus cembra*). Artur Coman amintește de prezența a circa 300 exemplare numai în locurile: Sub Iezer, Piciorul Moșului, Preluci, fără a le aminti și socoti pe cele din Zănoaga Mare, Turnu Roșu și Zănoaga Mică. În prezent, pe tot versantul nordic al Pietrosului mai există doar câteva zeci de exemplare, în general rău conformate și incapabile să producă sămânță viabilă pentru asigurarea regenerării naturale. Sunt exemplarele rămase fie ca prea tinere, fie ca necorespunzătoare calitativ, deci neinteresante din punct de vedere economic în perioada tăierilor selective

efectuate până în anul 1960. Apogeul distrugerii zâmbului a fost în anul 1955 când s-a tăiat ras pădurea din Saramptină. Atunci a fost distrusă aproape toată populația de zâmbu din Zănoaga Mare și împrejurimi, adică tocmai acolo unde până atunci au existat cele mai multe, frumoase și sănătoase exemplare.

Despre jneapăn (*Pinus mugo* Turra.), cercetătorul Artur Coman amintește că exista pe tot Pietrosu Mare între 1156 m și 2100 m altitudine. Corect pentru acea perioadă. Astăzi însă jnepenișurile au rămas doar sub formă de pâlcuri de diferite mărimi, ca urmare a tăierilor și incendierilor au dispărut aproape în totalitate din Zănoaga Mare, pe versantul sudic al Culmii Hotarului, la Livezi și din alte locuri. Versanți întregi sunt fără jnepeniș.

Artur Coman a fost și un mare ocrotitor al naturii. Ca botanist, dar și ca silvicultor, ca iubitor al naturii și deci ca ocrotitor al acesteia, în anul 1939 a fost numit de Alexandru Borza conservator onorific al Rezervației Pietrosu Mare. Prin aceasta el devine primul custode al acestei rezervații, la 7 ani de la înființare.

Reamintim cu această ocazie că din anul 1971 custodia onorifică a Rezervației Pietrosu Mare trece oficial la Ocolul Silvic Borșa, prin carnetul 606/1971 al Academiei Române. Această numire a fost benefică pentru rezervație, întrucât în perioada 1971-1990 ea a cunoscut o dezvoltare și o ocrotire deosebită din partea ocolului, lucru constatat și recunoscut de toate personalitățile care au vizitat-o, atât din țară cât și din străinătate. După 1990 a început declinul, iar ce a urmat, din păcate se vede și astăzi.

Botanistul silvicultor Artur Coman, prin cercetările sale neobosite pe teren a descoperit unele specii noi, cum este *Cochlearia pyrenaica* var. *borzaeana* Coman et Nyár. În stațiunea de la Sâlhoi, care în 1971 a fost declarată rezervație și a fost ocrotită de Ocolul Silvic Borșa (Tr. Stefureac și Gh. Pânzariu, 1978). După ultimele cercetări (I. Kochjarova ș.a., 2006) se pare că *Cochlearia borzaeana* (Coman et Nyár.) Pobed. este considerată ca specie valabilă. Prin aceasta se înregistrează un dublu succes. Pe de o parte, se recunoaște meritul lui Artur Coman în descoperirea, speciei, iar pe de altă parte, se consfințește inspirația ce a avut-o să dea denumirea speciei în omagierea marelui profesor Alexandru Borza.

Am amintit că Artur Coman a intenționat să publice "Flora vasculară a Pietrosului din Maramureșul românesc". În anul 1958 a și înaintat manuscrisul Editurii Academiei Române (I. Bereș, 1983). Dar în cel mai tipic nărav românesc, probabil din invidie, unii dintre colegii botaniști n-au fost favorabili publicării rezultatului muncii de o viață a unui confrate de la periferia țării, așa că lucrarea n-a mai

văzut lumina tiparului. În acest mod, literatura de specialitate este lipsită de cel mai complet inventar al florei Masivului Pietrosu Mare.

Prin întreaga sa activitate, silviculorul și botanistul Artur Coman rămâne o personalitate ilustră în tagma silviculorilor, mai ales prin contribuția adusă la cunoașterea florei Maramureșului, în general și a Munților Rodnei, în special. A dovedit o înaltă ținută profesională, morală și socială, care ar trebui să servească drept exemplu silviculorilor de azi.

Cu această ocazie ne alăturăm propunerii actualului șef al Ocolului Silvic Vișeu de a se amplasa în fața sediului unității pe care o conduce un bust al silviculorului Artur Coman, care să reprezinte omagiul silviculorilor de acum și un „memento” pentru generațiile viitoare.

Bibliografie

1. **Béres, M.**, 1983 - *Contribuția botanistului Artur Coman la cunoașterea florei din Rezervația Pietrosu Rodnei*. Rez. nat. Pietrosu Rodnei 50 ani, Acad. Rom. - Fil. Cluj-Napoca, p.184-212.
2. **Horj P.** 2006 - *Istoria gospodăririi pădurilor de pe Valea Vaserului*. Ed. Saga., Cluj-Napoca.
3. **Kochjarova, J., Valachovic, M., Bures, P. , Mraz, P.** 2006 - *The genus Cochlearia L. (Brassicaceae) in the Eastern Carpathians and adjacent area*. *Botanical Journal of the Linnean Society*, London, p. 355-364.
4. **Nădișan, I.**, 1983 - *Un cercetător maramureșan al florei din Masivul Rodnei: Artur Coman*. Rez. nat. Pietrosu Rodnei 50 ani, Acad. Rom. - Fil. Cluj-Napoca, pag. 97-104.
5. **Ștefureac, Tr., Pânzariu, Gh.**, 1978 - *Stațiunea de Cochlearia pyrenaica D. C. de la Sâlhoi (Maramureș) și ocrotirea sa*. *Ocrot. nat. med. înconj.*, t. 22, 1, p. 39-42.